

ÎN LEGĂTURĂ CU SICA*

Florin Medeleț

Sica este o armă de pedestraș, cum o sugerează încă Herodot (VII, 75 = Izvoare, I, 69 “săbiile mici ale tracilor”).

Forma ei, mai mult sau mai puțin curbată, cu tăișul în interior, indică o anumită tactică și tehnică individuală de luptă, ce diferă de cea impusă de folosirea pumnalelor de tip *akinakes* (vezi Tucidide, Istorie, II, 96 = Izvoare, I, 75: “geții și sciții au aceleași arme” – indiciu limpede al neutilizării, în sec. V a.Chr., a armei curbe de pedestraș la geții arcași călăreți).

HARPA – cuțit încovoiat inventat de traci (Clemens din Alexandria, *Etromateis* [covoarele], I, 16 = Izvoare, I, 637). La aceasta se adaugă, poate, și tribul harpilor (Ptolemeu, III, 10, 7 = Izvoare, I, 555).

ROMPHAIAS – armă tracică, vezi N. Sekunda, *The Romphaia, a Thracian weapon of the Hellenistic Period*, în *Ancient Bulgaria*, Nottingham, 1983, I, 275–288. Vezi și D. Stoianova-Seraphimova, *Vă oraženie na Trakiec ot s. pletena Blagoiev – gradski obrăc*, *Arh.Sofija*, XVII, 1975, 4, pp 47–48; M. Domaradzki, *Les épées en Thrace de la deuxième moitié de Ier millenaire avant notre ère* în *Revue Aquitania*, suppl., I, 1986, 227–231. În special p. 231, n. 22.

MAHAIRA: vezi M. Guștin, *Mahaïre*, în *Situla*, Ljubljana, XIV-XV, 1974, 77–94 (non – vidi). Ca tip de piesă, vezi cuțitul de la Ciomaković, raion Loves, Bulgaria, publicat de B. Nikolov, *Trakijski nahodki ot Severo-zapadna Bălgarija*, în *ArhSofija*, XXXII, 1990, 4, 14–26 = p. 16, fig 3/a.

La SICA: Ennius, *Ann.*, 504 (ed. Vahlen, Lipsia, 1903)

– *Lexicon Totius Latinitatis: sica sibina*, tom IV, p. 352–354

– Daremberg-Salieux, *Dictionnaire des antiquités grecques et romaines*, s.v. *sica*, p. 1300.

* Text dictat de Florin Medeleț în anul 2004. Cules și aranjat Valentin Cedică. Textul redă strict dictarea lui Florin Medeleț (paranteze, majuscule, sublinieri, citări, bibliografie).

– În albaneză și azi cuvîntul *thika*; vezi Selim Islami, *Aspects de la civilisation tumulaire de Math dans la préhistoire, în Interaction and acculturation in the Mediterranean*, II, f.a., (extras), 121–152; în special n. 20. (ed. Joh G.P. Best and Nanny M.V. Devries. B.R. Grūn er Amsterdam).

– Poate e o legătură și cu tribul *sicaboilor* și regele lor *Cosingas* (*singas* – *singi* – *sigini* – *sigina* = lance din fier, vezi discuția la Pârvan, *Getica*; vezi și *Singidunum*, *Singidava*; vezi și discuția din vol. *Mircea Rusu, O. Bandula, Mormîntul unei căpetenii celtice de la Ciumești, Baia Mare, 1970*, unde e o notă voluminoasă privind *siginii* din vestul Daciei; vezi și M. Garașanin, *Ein Beitrag zum Namen der Stadt Singidunum*, în *Zbornik Filozofski Fakultet Belgrad*, VII, 1, 1963, 45–53, unde consideră numele *Singidunum* o combinație între dacicul *sing*, indicînd așezarea acestora pe noul loc, de unde veniseră dinspre nord (*Singidava*) cîndva în sec. I a.Chr., și unde, în amestec cu scordiscii, rezultă în epocă romană numele *Singidunum* (evident, celticul *dunum*). Mutarea dacilor e pusă în legătură cu *Aelius Cattus* (la cumpăna erelor). *Oricum*, *Cosingas*, cu suirea lui pe scări la cer, amintește de solul aruncat în lăncii de la Herodot, episodul fiind tot în vremea lui Darius. Pentru povestea *Sicaboi* – *Cosingas*, vezi *Polyainos, Stratagemata*, VII, 22 = Izvoare, I, 605.

Pentru armele curbe la daci, vezi *Fronto, Principia historiae*, II, 204 = Izvoare, I, 533 și n. 3: „săbiile încovoiate ale dacilor = *dacorum falcibus*” în vremea lui Traian. O armă de tip *falx* ar putea fi cea din Bulgaria, din satul Zabardo, raion Smoljan, peștera Celevečnica. Ea se adaugă celor reprezentate pe Columnă, scenele LXXVII (*Cichorius*, I, 1896) și XCV – XCVI, CXLIV (*Cichorius*, II, 1900). Un monument de la Sarmizegetusa Regia ale leg. IV Flavia Felix avea literele F făcute în forma a 2 săbii curbe (vezi la problemă I. Glodariu, în *ActaMN*, II, 1965, p128, nr. 1, cu bibl.) vezi și I. Glodariu, E. Iaroslavski, *Civilizația fierului la*

daci, Cluj-Napoca, 1979, 137–138. La aceștia din urmă, pl. 71/1 e prezentat exemplarul descoperit la Grăștea Muncelului, pe terasa a VIII-a.

Revenind la SICA, același monument al leg. IV FF, are cifra IIII scrisă din patru pumnale drepte (NU curbe!!). În schimb, pe columnă, scena CXLV (Cichorius, II, 1900) cu sinuciderea lui Decebal, prezintă o sica în mâna regelui. La subiect vezi și monumentul de la Philippi, referitor la capturarea lui Decebal lângă Ranistorum (M. Speidel, The Captor of Decebalus. A new inscription of Philippi, în The Journal of Roman Studies, 60, 1970, 142–153; idem, Ranistorum – ultimul punct de sprijin al lui Decebal, în ActaMN, VII, 1970, 511–515).

În legătură cu armele dacice, vezi Pârvan, Getica, 1926, pp. 124, 143, 150, 516, 583. Vezi și B. Mitrea, Sabie dacică pe un monument roman din Britania, în Rev.Ist.Rom., IX, 1939, 264–270, cu 4 fig., – monumentul ridicat de coh. I Aelia Dacorum în sec. II p. Chr.. Spada fusese eronat considerată partică. Vezi și Oct. Mărculescu, Spada de fier de la Dumeștii – Noi, Vaslui, în Rev.Ist. Rom., XIV, 1944, I, p. 101–103 + 1 fig. = sabie dacică sec I p. Chr. (?)

Ca o curiozitate, în biblioteca regală a Belgiei, la secția manuscrise, sub nr. 18.088–18.106 se află armorial général din sec XVI, 219 fig.. La fila 6 se află reprezentate armele (imaginare!!) ale regiilor Daciei, (inspirate de columnă). Pentru aceasta vezi: Catalogue des manuscrits de la Bibliothèque royale de Belgique, T. XII, Remaix, 1936, p. 152, nr. 7519.

Sica e dificil de separat de cuțitul curb în general. Diferențierea e posibilă datorită dimensiunilor mai mari ale sicăi, de peste 25–30 cm lungime. Cuțitele curbe sînt pictate în mormîntul de la Kazanlık vezi L. Živkova, The Kazanluk Tomb, Recklinghausen, 1975, fig. 14–18; vezi și M. Domaradzki, 1986, *op. cit.*, 228, fig. 1.

Fără a epuiza lista cuțitelor curbe, amintesc cîteva dintre ele: Arad (Hunyady, Kelták a kárpát-medencebén, Diss.Pann. II, 18, Budapesta, 1944, enie 125, Lt C); Lozna (S. Teodor, P. Șandurschi, Dépôt d'outils en fer d'époque Latène de Lozna, Dép. de Botoșani, în Inventaria Arheologica, R. 71, a-I, București, 1979, K/2; Socu – Bărbătești (P. Gherghe, Săpăturile din așezarea geto dacă de la Socu – Bărbătești (jud. Gorj), în MCA, XIII, 1979, 98, fig. 12; Sanislău – morm. 19 (V. Zirra, Noi necropole celtice în nord-vestul României. Cimitirele birituale de la Sanislău și Dindești, în Satu Mare, Studii și Comunicări, 1972, 179–180, fig. 6/7 = Lt. B₂; Prisovo (Bulgaria) (I. Țirov,

Viorizhenie ot kasnoželezna epoha ot regiona na Veliko Trnovo, în Izvestija na istoriceskija muzei Veliko Trnovo, IX, 1994, p. 105, pl 2/3); ca și Zemun – Boljević, „Fenečka Bara” (J. Todorović, Scordisci. Istorija i kultura, Novi Sad – Belgrad, 1974, p. 39, fig. 20); ca și la Piatra Craivii, de exemplu (M. Macrea, O. Floca, N. Lupu, I. Berciu, Cetăți dacice din sudul Transilvaniei, București, 1966, p. 49, fig. 23, Lt. D). Vezi la problemă și exemplarele de cuțite curbe de la I. Glodariu, E. Iaroslavschi, *op. cit.*, p. 139 și fig. 72/6–9.

Unele din aceste sica sînt îndoite ritual. Îndoirea spadelor la celți e descrisă de Polybios în sec. II a.Chr., apud Daniel Viollier, Les sépultures du seconde âge du fér sur le plateau suisse, Geneva, 1916, p. 15.

E. Tudor, Morminte de luptători din a doua epocă a fierului, descoperite la Rastu, în SCIV, XIX, 1968, 3, p 524 consideră, pe baza descoperirilor de la Ferigele (Al Vulpe, Necropola hallstattiană de la Ferigele. Monografie arheologică, Bucurșei, 1967) îndoirea armelor ca autohtonă și anterioară contactului cu celții.

De aceeași părere și E. Moscalu, Sur les rites funéraires des Gêto-daces de la plaine du Danube, în Dacia NS, XXI, 1977, 337.

Nu intru în detaliile problemei îndoirii armelor – f. complicată.

Chiar dacă cuțite curbe sînt utilizate ca arme de luptă mai devreme de sec II a.Chr. (vezi în acest sens Al. Vulpe, Ferigele ..., passim, dar și cuțitul de la Brebu, în Banat, – V. Leahu, Mormînt hallstattian descoperit la Brebu, în SCIV, XVI, 1965, 1, 159–162) [tipul fiind ilir!! Și diferind de sica propriu zisă] grosul descoperirilor aparține Lt C (probabil C₂) și secolelor I a.Chr. – I p. Chr.

După părerea mea, meșterii care le produc sînt cuprinși în lumea amestecului dintre traci, scordisci mici (de la est de scordiscii propriu ziși) și geto daci, ce acționează la sud de Dunăre și mai ales la vest de Iskâr, pînă spre Macedonia, în veacul II a.Chr. dar și mai tîrziu. După înfrîngerea lor pe la 110 a.Chr. (Marcus Minucius Rufus – Titus Livius – Periochae, LXV = Izvoare, I, 263; Veleius Paterculius, II, 8, 3 = Izvoare, I, 347; Florus, I, 39, 1–5 = Izvoare, I, 521–523; Frontinus, Stratagemata, II, 4, 3 = Izvoare, I, 431) urmele lor arheologice se regăsesc în Oltenia, dar și în Transilvania sudică, aducînd probabil cu ei sica, gata formată ca tip, la fel cu cea din mâna lui Decebal, în zona nord dunăreană. Arma nu este celtică și, date fiind antecedentele, ea poate fi considerată, prin momentul maxim de înflorire a utilizării ei, dacică sau geto-dacică iar prin origini tracică sau balcanică.

În listele ce urmează, vei constata și singur, chiar dacă ele sînt incomplete, ponderea numerică precumpănitoare în zona de V – NV a Bulgariei ca și prezența ei sporadică în aceeași perioadă de timp pînă în sec I p. Chr., în Muntenegru (Cetinje), în Slovenia, în zona scordiscilor mari. În consecință, urmează listele. Înainte de a face lista pumnalelor curbe, îți amintesc că multe dintre acestea au fost descoperite împreună cu tecile lor de fier de asemenea curbe. Dintre aceste teci pomenesc cîteva:

a) în Bulgaria: Pavolce (B. Nikolov, Trakijski pametnici vāv vračansko, în IAI [Izvestija na arheologiceski Institut, Sofija], XXVIII, 1965, 181, fig. 21); Vinograd (I. Ţirov, 1994, pl. 3/4); Pleven (Z. Wozniak, Wschodnie pogromicze kultury latęnskiej, Wrocław – Warszawa – Krakov – Gdansk, 1974, pl II/12).

b) în România: Zimnicea C.10. M.108 (A.D. Alexandrescu, La nécropole gète de Zimnicea, în Dacia NS, XXIV, 1980, 107, fig 59/14). C.19 M.5 (Ibidem, fig 59/15) databile în sec II a.Chr.; Rastu (E. Tudor, *op. cit.*, 519, fig. 3–4). Cetate (Oltenia) (C.S. Nicolaescu-Ploșor, Les celtes en Oltenie, în Homagem a Martins Sarmiento, Guimares, Portugal, 1933, 311, fig 2), dar și la Cugir (I.H. Crișan, Necropola dacică de la Cugir, jud. Alba. Considerații preliminare, în Apulum, XVIII, 1980, 81–87; I.H. Crișan, F. Medeleț, Raport preliminar asupra săpăturilor din 1978 la cetatea dacică de la Cugir (jud Alba), în MCA, XIII, 105–107; vezi și A. Rustoiu, Observații privind înmormântările tumulare în Dacia pre-romană (sec. I î.e.n. – I e.n.), în Studii de istorie a Transilvaniei, Cluj, 1994, 33–37. Publicarea necropolei urmează a fi făcută de **I.H. Crișan** și **Florin Medeleț**. Un exemplar de teacă de fier pentru sica în T II – M de incinerare princiar cu car.

Urmează lista (incompletă) dar destul de consistentă, a pumnalelor sica din România:

– Bratei – Ațel (V. Zirra, 1974 (1975) = Influence de Geto-Daces et de leur voisins sur l'habitat de Transylvanie, în Alba Regia, XIV, 1975, 54, n. 68 și pl V/2: Lt C)

– Bălava (com. Cornești, jud. Gorj) (D. Popescu, Două descoperiri celtice în Oltenia, în SCIV, XIV. 1963, 2, 410, fig V/2; datare: sec II-I a.Chr.) vezi și E Tudor, *op. cit.*, 522, n.7.

– Călărași (C.S. Nicolaescu-Ploșor, Antiquités celtiques en Olténie, în Dacia, XI-XII, 1945–1947, pl I/6; E Tudor, *op. cit.*, 522, n. 7; V.Zirra, Stand der Forschung der keltischen Spätlatènezeit in Rumänien, în Arch.Rozhl., XXIII, 1971, 5, 541, fig 5/11; O. Zirra, Beiträge zur kenntniss des keltischen Latène in Rumänien, în Dacia, N.S.,

XV, 1971, fig 23/27 = Zirra 1971/b; datare: sfîrșit Lt C2.

– Cetate (jud Dolj) (C.S. Nicolaescu-Ploșor, 1933, 311, fig 2; idem, 1945–1947, pl III/6; E Tudor 1968, 522, n.7.

– Cugir (vezi bibliografia de la teacă; datare: a 2-a jumătate a sec II a,Chr.)

– Golenți (jud Dolj) (C.S. Nicolaescu-Ploșor, 1945–1947, pl. IV/7; E Tudor, 1968, 522, n. 7; O. Zirra 1971/a, 541, fig 5/13)

– Histria (D.M. Pippidi și colab., Raport asupra activității șantierului Histria în campania 1956, în Materiale, V, 1959, 311, fig 11; Istoria Romîniei, I, 1960, 174, fig 34; E. Tudor, 1968, 522, n. 7, datată cu ceramică greacă la sf. sec. II începutul sec I a.Chr.; într-un mormînt de incinerare).

– Orodel (Oltenia) (C.S. Nicolaescu-Ploșor, 1945–1947, pl. III/5; E Tudor 1968, 522, n. 7).

– Padea (jud Dolj) (V. Zirra, 1971/b, 234, n. 303, fig 23/29; V. Zirra, La probleme des Celtes dans l'espace du Bas-Danube, în Thraco-Dacica, I, 1976, 180 fig 4/8; Z. Wozniak, 1974, fig 9/15).

– Rastu (E Tudor, 1968, 519, fig 1,2,5; V. Zirra, 1971/b, 234, n. 303, fig 23/21,30).

– Silivaș (M. Roska, Keltisches Grab aus Siebenburgen, în *PZ*, XVI, 1925, 3–4, 212–213, fig 2; idem, Á kelták erdélyben (Les Gaulois en Transylvanie, în Közlemenyek IV, Cluj, 1944, 1–2, 70, fig 38/3; idem, Un mormînt celtic în Ardeal, în Arh.Olteniei, Craiova, 1926, 50–51; E Tudor, 1968, 522, n. 19; V. Zirra, 1975, 54, pl. V/1, datat Lt B1-B2.

În privința mormîntului de la Silivaș și a datării pieselor, vezi IH Crișan „Așa numitul mormînt de la Silivaș și problema celui mai vechi grup celtic din Transilvania” în Sargeția, X, 1973, 45–78, unde piesa nu este inclusă în complexul tipuriu Lt B1-B2, fiind socotită seceră.

– Sisești (jud Mehedinți) (C.S. Nicolaescu-Ploșor, 1945–1947, pl. IV/11; E Tudor, 1968, 522, n. 7).

– Viiășu (jud Dolj) (D. Berciu, Les celtes et la civilisation de La Tène chez les Gêto-Daces, în Bulletin of the Institute of Archaeology London, VI, 1967, fig. 5/1; V. Zirra 1971/a, 541, fig. 5/11; idem 1971/b, 234, n. 303; Z. Wozniak, 1974, fig 9/13; E Tudor 1968, 522, n. 7).

– Ogradena (jud Mehedinți) (J. Mihalik, Múzeumi és könyvtári értesítő, Budapest, II, 1908, 12; D. Popescu, Săpăturile arheologice din RSR în 1967, în SCIV, 19, 1968, 4, 698, nr 127/8; V. Zirra, 1971/a, fig. 5/12, datat în Lt C2-D1; idem, Descoperirile celtice de la sfîrșitul Latène-ului mijlociu în depresiunea Bistriței, în File de Istorie, III,

Bistrița, 1974, 143, n. 13; C.S. Nicolaescu Plopșor și colab., Rezultatele cercetărilor arheologice de la Porțile de Fier, în Academia RS România. Grupul de cercetări complexe Porțile de Fier. Comunicări Craiova. Seria arheologică, IV, Craiova, 1968 (non-vidi); V. Zirra, 1976, 179, fig 13, nr 18, ș datat în sec II a, Chr.; A. Cremene, L'archeologie celtique en Roumanie, I-II, Paris, 1979, I, 125 (teză de doctorat, mss).

La problema sica din Oltenia vezi și I. Nestor, Der Stand, 1932 156, n. 645.

pentru BULGARIA

– Altimir – „Ulovica” (B. Nikolov, 1965, 177, zona Vraca), fig. 18, descoperirea V, numerele 63–65, cu fibulă de tip Lt C2 final

– Altimir „Drăndovska košara” (Ibidem, 174, fig 15/b, descoperirea I)

– Bakovice (J. Todorović, Kelti u Jugoistočnoj Evropi, Beograd, 1968, p. 93, fig 24 – Lt D.)

– Bukiovci (I. Velkov, Nahodki ot antičnoto i srednovekovno selišče pri Bukiovci, Orehovsko, în IAI, XXI, 1957, 312, fig 2 (descoperirea din 1948) și 313, fig 5, îndoit ritual, într-un mormînt de incinerare în urnă.

– Bogomilova (raion Stara Zagora) (N. Koičev, Neohnarodnvanî pametnici ot Novo Zagorsko, în ArhSofija, I, 1959, 1–2, 95, fig 88, într-un mormînt tumular descoperit în 1943, datat în sec III a Chr, cu mîner mai aproape de mahaira, probabil prototipul sica – elor curbe de care discutăm.

– Čomakoviči (Loveš) (B. Nikolov, Trakijski nahodki ot severno-zapadna Bălgarija, în ArhaSofija, XXXII, 1990, 4, 16, fig 3/a, tip Mahaira)

– Dobrolevo (J. Todorović, idem)

– Dolec (J. Todorović, idem)

– Galatin (Z. Wozniak, 1974, fig 8/11)

– Gornja Oriahovica (J. Todorović, idem)

– Hassan Faka (R. Popov, Novo otkriti predhistoriceski starini, în IAI, VII, 1932–1933, 350–351, fig 98)

– Hristodanovo (Z. Wozniak, 1974, fig 11/18)

– Kabile. Morm. 45 (M. Domaradzki, Zapadna kreposna stena gorada Kabile, în Kabyle, 2, Sofia, 1991, fig 26/9 = 29/3.

– Kamburovo (J. Todorović, idem; M. Domaradzki, Keltite na Balkanskiia poluostrov, Sofia, 1984, fig. 35.)

– Komarevo „Kirkov vrăh” (B. Nikolov, 1965, 185, nr 89, fig 25/a)

– Județul Lovčansko R. Popov, Novo otkriti

pamiatniki od Železnata epoha Bălgarija, în IAI, V, 1928–1929, 283, fig.143.

– Nedejda „Kovanlăk” (V. Mikov, Moghilni nekropoli ot Lovčansko i Tetevensko, în IAI, VI, 1930–1931, 160, fig. 141/b, în Tumulul II de incinerare.

– Osen (B. Nikolov, 1990, 20–22, fig 9–10, 2 exemplare Lt. C2 – D1)

– Pavolce „Kopana moghila” (B. Nikolov, 1965, 180–181, nr 75, fig. 75/b,v, cu teacă, cu o fibulă de argint de tip Orlea (fig 21/g) și o spadă Lt C2

– Pleven (R. Popov, 1928–1929, 278, fig. 140/3–4, cu fibulă de schemă Lt C2 final).

– Prisova (Z. Wozniak, 1974, p. 97, fig. 9/16; I. Ţirov, 1994, pl. 2/2)

– Ravno Pole (Z. Wozniak, 1974, fig. 9/8)

– Robertovo (raion Sofia) (R. Popov, 1928–1929, 289, fig. 165 – cu mîner diferit.

– Seutopolis (3 exemplare databile în a 2-a jumătate a sec IV a Chr – prima jumătate a sec III a.Chr.; Dimităr P. Dimitrov, Marija Čičikova, Ana Balkanska, Ljuba Ognenova-Marinova, *Sevtopolis*, I, Bit i kultura, Sofia, 1984, 184, fig. 17

– Sokolare (B. Nikolov, 1965, 187, fig 28/b)

– Tărnovo „Mitkov vrăh” (B. Nikolov, 1965, 179–180, nr 71, fig 20/d.)

– Vinograd (R. Popov, Materiali za proučvanje na halštatska i latenska kultura v Bălgaria i Makedonija, în Godišnik na narodnaja (Arheologiceski) Muzei Sofia, III, 1921, 166–167, fig 161. V. Mikov, Predhistoričeski selište u nahodki vă Bălgarija, în Materiali za arheologicesko karta na Bălgarija, VII, Sofia, 1933, 155, fig. 109, 159, fig 116 (?).

În SLOVENIA

Sica este prezentă în grupele culturale de tip celtic din Lt C Mokronog și Vinica, piesele supraviețuind pînă în Lt D. Vezi S. Gabrovec, Srednjolatensko obdoje v Sloveniji, în Kelti v Sloveniji, Ljubljana, 1976, pl. 20/1. Vezi și idem, Latensko obdoje na gorenjskom, în același volum, 107–134.

În SERBIA

vezi Boljević, lingă Zemun, punct „Fenečka Bara”, cuțit curb (J. Todorović, 1974, 39, fig 20, de dimensiuni mai mici; idem, Die ethnogenese der Skordisker, în Alba Regia, XIV, 1975, fig 15, de dimensiuni mai mici.

– Belgrad – „Karaburma” Morm. 112. datat în sec I p. Chr. (J. Todorović, Praistorijska Karaburma, I. Nekropola mladog grvozdenog doba, Beograd,

1972, pl. XXXIV/6; M. Sladić, Keramika skor-diska, Belgrad, 1986, 27).

– Rospî Ćuprija (J. Todorović, Praistorijska nekropola na Rospî Ćuprija kod Beogradu, în Godišnjak Muzeja Grada Beograda, III, Belgrad, 1956, 29. Idem, Dosadatni nalazi keltskog oružja na teritoriji Srbje, în Vjestnik Vojnog Muzeja, V, Belgrad, 1958, 35, fig. 3.

– Sotin (N. Majnarić-Pandžić, Kasnolatenki keltski grobovi iz Zmajevca kod Sotina, în Vjestnik arheološkog muzeja Zagreb, VI-VII, Zagreb, 1972–1973, pl. IV/2,4 Morm. III, datate în epoca lui Claudius.

În MUNTENEGRU

– Cetinje (Morm. 41; I. Marković, Iskopavanja kamenih gomila oko vrla rijeke Cetine god 1953–1954 i 1958, în Vjestnik za arheologiju i historiju dalmatinsken, LXI, 1959, (1959), 51–52, fig. 32/1–3, mormînt de incineratie sec I p Chr.

În BOSNIA

– Untal (Z. Marić, Die japodischen nekropolen im Untal, în Wiesenschaftliche Mitteilungen des Bösnsisch – Hercegovinische Landesmuseum, Ser. A, Archäologie, N.S., I, Sarajevo, 1971, pl 21/37, morm. 78, faza V/b, sec I a Chr.

Sica este atribuită de V. Zirra traco-dacilor (1971/a). Același discută și de caracterul traco-ilir al descoperirilor de acest tip. B. Jovanović, The Scordisci and their Art, în The Celts in central Europe, Székesfehérvár, 1975 = Alba Regia, XIV, 1975, 169, n. 24 consideră că cuțitele de tip sica vin la scordisci de la daci. De aceeași părere este și N. Majnarić-Pandžić, Keltsko-latenska kultura u Slavoniji i Srjemu, Vinkovci, 1970, 43, ca și D. Berciu, Zorile istoriei în Carpați și la Dunăre, București, 1966, 291, care socotea că în vreme ce dacii și-au însușit spadele de tip celtic Lt târziu, scordiscii și-au însușit cuțitele curbe – sica dacice. J. Todorović (1975, p. 217) consideră că originea acestor cuțite curbe este neclară, menționându-le în contextul discuției despre etnogeneza scordiscilor și a amestecului celților cu autohtonii la Dunărea mijlocie.

Pe baza descoperirilor de la Ferigele, E. Tudor (1968, 523) le socotește de origine locală, evoluînd din cuțitele curbe hallstattiene (care ca tip rămîn ilire însă!).

V. Vasiliev, Despre cuțitașele curbe din Hallstattul târziu, în ActaMN, X, 1973, 523–527, discutînd originea cuțitașelor curbe din sec. V-IV a.Chr, relevînd găsirea lor în morminte scitice

transilvănene și semnificația lor rituală, în legătură cu ofranda alimentară, aceste piese mai mici ca dimensiuni de origine răsăriteană.

Cum ele se găsesc însă și în medii nescitice, hallstattiene târzii și de epocă Latène, originea lor locală pare mai probabilă.

Asta e ceea ce știu despre sica. Sper să ajungă.

